

A' MÚLT és JELEN, historial és politikai erdelyi hirlap, crime szerent, a' fontosabb napi történeteket, hol és wennyiben szükséges a' multtal összekötti, továbbá mindennemű kinevezéseket, hivatalos tudósításokat, hazai's külföldi folyó politikai híreket, észszerű megválasztással, s lehető gyorsasággal közöl. Melleklapja a' HON és KÜLFÖLD, e' kettő historial, státtistikai, geografiái ismertetéseit újságmagyarázó ezikkelyekkel köti össze.

Megjelennek e' lapok minden kedden és penteken. Félévi előfizetés Kolozsvárt 5 öf rft ezüstben, postaszeküldözéssel 5 öf rft 12 kr. ezüstben. Mindennemű hirdetések közbeosztására szolgál a' HAVILAP; a' felvétel, s' egyszeri kiadás díjja az 1-26 nyomtatott sortól a' 10-edikig, 20 kr. ezüstben; azontúl minden sor 2 ket kr. ezüstben; a' második és harmadik kiadásért az első díjnak felel kell mindannyiszor fizetni. —

Második esztendő

1842.

MÚLT ÉS JELEN.

Második félév. Kolozsvár. Kedden Julius 12-kén. 1842. 55-k. szám.

Foglalat. I. Honi tudósítások. II. Külföldi tudósítások. visszatekintések és gondolatok. Napi esetek rövid krónikája. Nagy Britannia. Pruszsia.

I. Honi tudósítások.

Kinevezés. Ö Felsége méltóztatott Genardi Ignátzot Girgenti várossában Sziciliában consuli hivatal helytartóját, ugyanott fizetés nélküli alconsullá kinevezni.

Kolozsvárt a' jul. 8-diki nagy napfogtyakozás látását a' komor és fellegetes idő megátolá: annak egész tartása alatt az ég béborulva volt; azonban hét óra tájban az atmosphaera homályosodása észrevehető vala. Tordán ellenben, mint hallottuk, e' nevezetes égi jelenetet alkalmas tisztaságban lehetett látni. —

Országgyűlési hiteles tudósítások. A' jul. 4-k. tartott nyolczvane-gyedik országos ülésben a' jegyzőkönyv megállítása után elnök ö nagymga felszölli a' KK-at és RR-et, hogy folytatnák tovább a' val-lásos sérelmek aránti tanácskozást, mire az to-vább folytatván és bévégeztetvén, megha-tározottatott, miszerent: e' honban létező vallá-sos sérelmek egy alázatos felirat által a' kö-vetkezendőkben terjesztessenek felséges Urunk szentséges atyai színe elibe:

Midőn ö Felsége 1837-b. mártz. 8-k. 1091. szám alatt költ kegyelmes kir. leiratában az 1810/11-béli országgyűlésről 92, 93 és 94 szá-mok alatt felterjesztett, vallást tárgyázó tör-vényjavallatokat bővebb megfontolás végett visz-szautasítva, azt nyilvánítja; hogy e' fontos tárgy körüli intézkedésben olyan rendszabályoknak kell felállítatni, melyek ezen ország kü-

lőmböző vallásu felekezeteinek egy-máshoz atyafi szereteteket, és bi-zodalmukat előmozditsák, a' köz-megnyugovást állandóvá tegyék, a' lélekisméretlen erőszakot ne tégye-nek s' mindezen szentcélokata a' val-lások jogegyenlőségének sértetlen-ségére s' a' sarkalatos törvényekre illő tekintettel eszközöljék, nem le-hete hálás elismeréssel nem fogadni az orszá-gos Rendeknek ama kegyelmes kir. leiratban foglalt fennebbi nyilatkozatot. Mivel pedig a' vallások szabadságát a' honi törvények által e-legendőleg biztosítva hiszik, e' tárgyban a' Rendek újabb törvényezikket alkotni felesle-gesnek tartják, ezt azért ö Felségéhez fíni a-lázattal küldendő feliratban, oly kéreessel ki-vánják kifejezni, hogy azokat megtartani, s' megtartatni méltóztassék, egyszersmind pedig az azon törvények ellenére történt sérelmeket mielőbbi orvoslásul következőkben terjesztik elő. — A' négy bévett vallás jogegyenlőségét biztosító törvények sokkép sérelmet szenvedtek, — ugyan is: a' katolika vallásból, másra által menni kívánók, hathéti előoktatás elfoga-dására kényszerítettnek; a' vegyes házasságok-ban, ha valamelyik fél katolikus, a' házasu-landó személyeket, csak rom. katolikus pap kötheti egybe; a' vegyes házasságokból ere-dett válóperek, csak a' rom. katolika egyhá-zi ítélőszékek előtt láttathatnak-el; a' rom. ka-

tholika egyház főpásztorának kiadott rendele-
teiből egy idő óta a' vegyes házasságokban az
esketési innepély 's áldás megtagadtatik azok-
tól, kik születendő magzatoknak romano ka-
tholika hitbeni nevelését nem biztosítják. —
Nem lehet sérelemnek nem nézni továbbá azt
is, hogy a' protestans egyházi igazgatóságnak
jegyzőkönyvei a' kir. kormányzók által meg-
vizsgáltatni rendeltetnek, a' romano katholi-
kus consistoriumok tartásától elrekesztetnek,
's így mind nevelés körüli, és egyházi dolga-
ikban a' kir. kormányzók neve alatt az ugy
nevezett „Catholica commissio“ által igazgat-
tatnak, a' protestansoknál házassági véd ren-
deltetik, 's ez által minden való-ügyek, ha
szintén a' generalis synodus ítéletén a' felek
megnyugodnának is, a' felséges thronus elibe
keretnek-fel. A' theologicus és symbolicus
könyveknek a' protestáns püspökök felügyele-
te alatti kinyomatása gátoltatik, mind addig,
mig a' kir. kormányzóknek annak megvizsgá-
lása végett, hogy azok kinyomathatók-e, vagy
sem? bé nem adatnak. A' honi, 's jelesen a'
protestans ifjaknak, külföldi egyetemekre me-
hetésök nemcsak nehezítették, sőt némely he-
lyekre merőben eltiltatik; végre, hogy a' pro-
testánsok egyházi igazgatóságába polgári, sőt
katonai befolyás férhezott-bé a' törvények te-
tetemes megsértésével. — —

A' hat héti oktatást mi illeti: egye-
sületi hitokból folyó kötelességöknek esmerik
a' KK. és RR. a' hat héti oktatást, mely csu-
pán a' catholicusok átmenetét akadályozza, a'
négy bevett vallások jog egyenlősége ellen el-
követett sérelemnek, 's az azokat fenntartani
törekvő felsőbb rendeleteket törvénytele-
neknek nyilvánítani; mert noha felséges József
császár 1781-b. october 13-k. költ kegyelmes
kir. leiratában a' hat héti oktatás által a' ke-
resztényi türelmességtől igen eltávozó val-
lások visszaéléseket kívánta fékezni, és a' na-
gyobb visszaéléseket kisebbekkel mérsékelni,
és e' részbeni jó szándéka kétséget nem szen-
ved: nem volt mindazáltal képpes azon sza-
badságot, miszerént az Appr. 1-ő. rész. 5.
címe 4-d. cikkelye nyomán (házasság kere-
sés, vagy büntetés kerülés esetén kívül) a'
vallásváltoztatás teljesen meg van minden val-
lásbelieknek engedve, helyreállítani; mivel
ezen törvények ellenére felállított rendszer
csakugyan egy azon újítások között, melyek-
nek behozatalát a' leopoldali kötelevél 1-ő.
pontja tilalmazza; az ezután kiadott királyi
válaszok pedig az 1791-k. 53-d. cikk által,

mely a' vallások egyenlőségét megállapítja, és
világosan kimondja: non obstantibus in
contrarium editis resolutionibus el
vagnak törölve; az 53-d. törvénycikk után
költ királyi rendeleteknek pedig nem lehet
tisztá törvényekkel szembe kötelező erőt tu-
lajdonítani, mert az 1791-k. 7-d. törvény cik-
ből nyilván kiviláglik; hogy a' Felséggel és
ország Rendeivel közös hatalomnál fogva al-
kotott törvények lehetnek csupán érvényesek,
ugyanazon évi 8-d. cikknek eme szavai által:
nunquam per edicta, seu sic dictas
patentales, quae alioquin in nullis
unquam judiciis acceptari possunt,
principatum hunc Transsylvaniae,
partesque eidem incorporatas gu-
bernandas fore: biztosítva vagnak a' Ren-
dek az iránt; hogy nem fog az ország rende-
lések, és patentálisok által kormányoztatni.
Mint hogy tehát kitetszik az elősoroltakból,
miszerént a' hat héti elő oktatás törvényellen-
es, nem költethet-fel a' KK. és RR. lelkében
semminémű méltatlanságokkal illetés keserve-
sebb fájdalmakat, mint midőn valamely vallás-
nak tagjait az osztó-igazság józan elveivel el-
lenkezőleg a' többiekkel nem egyenlő kedve-
zésekben részesítő egy-oldalú kormányren-
delet nyit utat a' lelkesméret szabadságának
korlátozására, mert a' vallás az, mely minden
egyének kirekesztőleg tulajdon, saját idves-
ségére célzó mód, 's egyedül a' Mindenható
bírája az ember hitének, 's így egyik feleke-
zetnek is, 's egyáltalában embernek (ki tsak
kül szín után ítéltet, holott az idvesség ele-
me a' lélekben lakik) ítélete alá vallás dolga
oly mértékben, hogy mások jogát sértő téte-
ményekben jelenkezzék, nem eshetik. Mint hogy
továbbá, az említett hat héti elő-oktatás cél-
iránytalan is arra, hogy valaki a' vallás tanja-
ira nézve felvilágosuljon, mert a' tanuló és ok-
tató között önkéntes hajlandóság, és belső kedv
hijjával tsak felsőbb parancsolatok következté-
ben kényszerített viszony létezik, 's ez nem
engedi az emberi foglalatosságok legszebbiké-
től, az oktatástól sikeres eredményt várni, sőt
végre visszaélésekre is nyit alkalmat, mert az
elő-oktatás ideje alatt a' vallását változtatni
kívánó ki van téve önkényes, és némelykor
tulbuzgóságtól vezérelt keserítő bánásmódnak.
Mindezekért alkotmányos őszinteséggel 's fiúi
alázattal kéressék-meg ő Felsége ezen sére-
lemnek mielőbbi orvoslására, — felfejtetvén,
hogy annak végképpeni eltörlése leghatható-
sabban fogja eszközölni a' feljebb érdeklét

1837-b. márt. 8-ról. 1091. szám alatt költ kegyelmes kir. leiratban foglalt nyilatkozatot, miszerént e' hon különböző vallásu felekezeteik egymáshoz atyafi szeretetök és bizodal-mok czélszerű intézkedések által mozdíttassék elő. — (Folytatása következik.)

Rövid közlés. A' jul. 8-k tartott 82-d. országos ülésben a' kir. kormányzék megjelenvén a' RR. között, felolvastatott ő Felségének egy idei jun. 10-k költ klmcs kir. leirata, mely mellett a' hódolati törvényezikk leküldetett. (L. alább) A' kir. kormányzó ő excja más napi ülésre az országgyűlési per-szünidő eltörlését tárgyzó törvényjavallatot tűzte-li, a' kir. kormányzék közbejöttével tartandó tanácskozásokra. — A' jul. 9-k kir. kormányzó ő excja elnöklése alatt tartott 83-d. országos ülésben az országgyűlés alatt folyható perek aránt a' középponti rendszeres bizottmány által javallott törvényezikk vétetvén tanácskozás alá, határozattá lett: hogy az országgyűlés ideje alatt is mindenféle polgári 's büntető perek folyhassanak minden törvényszékek előtt; ámbár az országgyűlési tagok ellen az országgyűlés alatt, valamint előtte és utánna 30 napokkal közkeresetet sem indítani, sem folytatni ne lehessen. Ezzel kapcsolatban meghatározatott a' széke-zések tartása ideje is, 's hogy ezután a' törv. kir. tábla a' Sz. István király napi törvényszakon is tartsa három hétig a' maga üléseit, miért ennek bírái fizetésök nevelése aránt kéretessék-meg ő Felsége. — Indítványoztatott, hogy a' törvényhatóságoknál csak a' közgyűléseken megválasztott székbírák, nem pedig minden megyei ülnökök bíráskodhassanak: mi rendszeres bizottmányra utasítatott. — Napi rendre az urbéri törvény javallatok tűzettek-ki.

Országgyűlési Iromány A' julius 8-k. tartott országos ülésben a' kir. kormányzék jelenlétében felolvastatott klmcs kir. leirat idei jun. 10-ről mely mellett ő Felsége a' KK. és RR. idei mártz. 2-k. költ felirások kíséretében felküldött hódolati törvényezikk aláírt példányait a' kir. kormányzéknek leküldi, egyszersmind a' RR-t. bizonyossá teszi, hogy a' megerősítő diploma szavaiból meritett aggodalomnak 1838-k. januar. 10-k. és 1841-b. aug. 19-k. költ kir. leiratok tartalma szerént, helye éppen nincs. Egyszersmind figyelmezteti ő Felsége a' KK-t és RR-t, hogy a' sérelmekről vitatkozást a' hódolati hűség letétele-vel, 's erről készített törvényezikkal, ha az országgyűlési tárgyak folytatásában a' törvényes

rend megtartatik öszvekapcsolni nem lehet; de bizonyossá teszi ő Felsége a' RR-t, hogy a' közjó aránt viseltető gondosságánál kegyelmesen gondja leszz, az alapos, és a' törvényes mód's rend megtartásával felterjesztendő sérelmeket megorvosolni. —

2631. 1842.

Ferdinandus Primus Dei gratia Austriae Imperator, Apostolicus Hungariae ac Bohemiae Rex hujus Nominis quintus etc. etc.

Illustres, Reverendi, Spectabiles etc. etc. Demissa Vestra fidelium nostrorum SS. OO. sub secunda martii anni currentis exarata repraesentatione, ope cujus articuli super deposito per Vos juxta legalem consuetudinem, solito fidelitatis homagio, benigna item nostra, diplomatis divi Leopoldi I. de anno 1691 editi confirmatione, in comitiis magni ejusdem principatus nostri anno 1837/8 celebratis conditi, regiaeque nostra sanctione roborati nonnulla typis impressa exemplaria altissimae nostrae subscriptioni regiae substravistis, **Nobis** suo modo relata; postquam articuli illius typis mandata exemplaria **Nobis** per Gubernium regium nostrum in complementum benigni rescripti nostri regii sub decima nona augusti 1841 emanati, requisito numero substrata, legali in forma altissima subscriptione nostra regia munita ad fatum nostrum Gubernium regium fine distributionis jam transmisimus, Vos fideles SS. et OO. intuitu vestrae eremonstratis benigni diplomatis confirmatorii terminis derivatae sollicitudinis ad tenores rescriptorum nostrorum regionum sub decima nona januarii 1838-i et decima nona augusti 1841 editorum quorum serie nullam in contextu memorati diplomatis nostri cujuscunque sollicitudinis materiam subversari, palam declaratum est, benigne reinviamus.

Gravaminum autem discussione, cum dispositione homagii fidelitatis, articuloque super solenni hoc actu condito, salvo legali pertractationis objectorum diaetalium ordine connecti haud queunte, dum Vos fideles nostros SS. et OO. ad hoc paterne reflectimus, una securos esse volumus; **Nos** pro continuo nostro in commodum publicum directo studio, benigne curaturos, ut fundata gravamina, dum illa nobis observato legali modo, et ordine substernentur, congruam apud Augustum nostrum solum nanciscantur medelam. Quibus in reliquo etc. Datum in castro nostro Bellofonte, die

decima mensis junii, anno Domini millesimo octingentesimo quadragesimo secundo — regnorum nostrorum septimo.

Ferdinandus.

Alexius Noptsa.

Ad mandatum etc.

B. Lazarus Apor.

Kővár vidéke közgyűlése. Nemes Kővár vidékén, f. év június 30-k és július 1-ső napjain, mind két országgyűlési követ lemondása következtetésül tartott követválasztási közgyűlésen, az azt megnyitó elnöki beszéd bévégzésével egyik követ H. L. kijelentésére, hogy készek az országgyűlésén folyt tárgyakról szóbeli tudósítást tenni, a Rendelet azt elfogadták ugyan: de mélt. főkapitány elnök Katona László ur nyilatkozására, hogy a' dolgok törvényszerinti folyama azt hozza magával, miszerént a' felsőbb rendeletek után vetessenek a' követi tudósítások tárgyalás alá; ez határozattá is lett, annak következtetésül előbb is a' felsőbb rendeletek vétetvén tárgyalatás alá, azok közt. 1) A' követeknek adatni határozott pottlék napibért fizetni nem akarók exekváltságára tétetett határozatra nézve legfelsőbb helyről rendelés, miszerént azok exekváltatása végett semmi törvényes lépések nem tétethetnek, — a' RR. szükségtelennek látva e' tárgyban bár mi újabb határozatot tenni, követeiknek fennhagyták azon jogát, hogy e' kérdést országgyűlésen is, haterhetik, az anya utasítás szerént határozat alá vétethessék. — 2) Német orgi virágzó kereskedő város Hamburg tűz által szenvedett szerencsétlen lakossai felsegállítására, korm. széki rendelet nyomán, már tiszti uton segedelem pénz gyűjtésére meglévén tétetve a' rendelet a' járásbeli tisztékhez, ez uttal is a' RR. felszollitattak a' segedelmezésre. — 5) Megyénk egyik helysége közönsége által, katonának a' fogdosás alkalmával helytelenül elfogatott egy egyén helyett, más ujoncz állítását, és öltözet ára megfizetését rendelő kormányzéki rendeletre, a' rítségnek köteletségévé tenni határozták a' RR. miszerént e' kivonat teljesítésébe teljességgel belé ne elegendjen, senkire semmi felelet terhet háritani nem lehetvén, oly téteményért vagy hibaért, mely a' katona állításnak oly módjában történhetett, melynek törvénnyel és emberiséggel ellenkező voltát a' legfelsőbb kormány is elesmérve, azt végképp megszüntetni hegyeskedett — s a' kir. főhormányszék is a' mennyiben helytelenül elfogatását elesmérte,

szolgálatjából elbocsáttatása aránti rendelkezésre, minden követelés elenyésztetésével, megléretett külön feliratban. — 4) A' buja senyvesek számára szükségesé vált korháznak megyénkben főhormányszéki felszollítás következtetésbeni felállítására nézve adandó terv készítésre választmány nevezetett — 5) Volt követek Hoszszu László és Katona Miklos folyamatban lévő országgyűlési tárgyakról számolván, tudósításokban is kijelentett e' pályáról lelépéseket, ez alkalommal erre indító okaikat felhozva kijelentvén, a' RR. illő méltánylással és éljenzéssel fogadva, utasításokhoz mért eljárásokkal meglegedéseket nyilváníták. — Ezek után 6) az orgos urbéri választmány által készített a' központi biztoságon is átment, törvényezik ki hét pont alatti javallatok vétetvén tanácskozás alá, — az 1-ső az urbéreszek szabad költözködhetségéről — 2-d. az ingyen munkák tárgyában — 3-d. a' nem nemesek per folytathatásáról ön személyökben — 4-d. a' nem nemesek birtok szereshetési jogáról — 5-d. a' földes ur büntető hatalmáról — és 6-d. az urbéri szolgálat körüli viszszaélések korlátozásáról szöllők részint egész terjedelmökben, részint kevés modositással elfogadtattak, mire a' javallat 1-ös törv. ciklik azon pontjára, mely az urbéresnek korlátlan építési szabadságot enged a' birtokosság részéről óvás tétetett, miszerént határozatassék-meg, mennyinél többet ne légyen szabad az urbéresnek építeni az urbéri telekre. — A' 7-dikre tovább mely a' közlegelő arányosításáról, és a' külön gazdálkodás hízosításáról szöll a' RR. abban állapotok-meg, mivel a' határ osztályokról melyekből folyhat a' legelő szabályozása is, a' törvényekben elég gondoskodás van, ezentulra is ahoz ragaszkodnak a' valóságos urbér béhozataláig, s ezen javallatok a' szükséges modositással és határozattal a' követeknek e' tárgy előfordulásakor magok ahoz tartások végett kiadattak. — 7) Ezek után a' követek választásához kezdvén, miután erre nézve tétetett indítvány után, felkiáltás útján, hogy a' többség a' követ választásra nézve hová hajlott, kivenni nem lehetett, szavatozás útján választásra, elnökileg biztosság nevezetett, s a' szavazatok többségével V é é r F a r k a s és tiszti ügyész P a p J ó z s e f választattak követeknek. Kik is éljenzéssel idvezeltetvén, a' Rendelet részéről el nem mellőztetett azon öröm kijelentése, hogy oly követet nyerhettek, kitől a' megye boldogsága munkálását bizodalommal várják, azért az utasítások és új bizománylevél átadá-

sával, követi hivatalokba belépésök meg is határozottatott; nemkülönben az is, hogy egyik jelen nem volt követ Véér Farkas a mélt. főkapitány elnök ur előtt, e' végre kinevezetett biztosok kir. hivatalosok gr. Teleki János, gr. Teleki Domokos és Ujfalvi Sándor jelenlétében a' hitet tegye-le. — 8) Erzsébet várossa közönsége kérésére, angollovag Rafael Sándor, a' hazában tett nevezetes jótéteményei tekintetéből, hazafiúsítása pártolása követőinknek utasításul adatott, ugy mindazonáltal, hogy a' törvényes díjt lefizetvén, annak a' nemzeti színház gyámolítására leendő fordítását igyekezzenek eszközölni. — 9) Indítványba hozatván, a' szász földön lakó, azon Szászokkal egyforma joggal birni kellető Magyar Székely és Oláhok elnyomtatása, s azokon a' Szászok által tétetni szokott méltatlanságok, a' RR. követőinek utasításul adni határozták, miszerént azon nemzeteknek a' szász nemzetel egyforma jogaik helyreállítását kivívni, és rajtók a' szász nemzet által történni szokott méltatlanságok és sérelmek megszüntetését eszközölni törekedjenek. — 10) Végtere K. M. táblabíró indítványozására gr. Teleki László és Ujfalusi Miklós országgyűlési követeknek, s elnöki kijelentésnélfogva kir. hivatalos gr. Teleki Domokos valamint Károlyvári követ Kovács Lajosnak a' mélt. főkapitány ur által megyei táblabírákká kinevezetéseket, a' RR. öröm éljenzéssel nyilvánítván, e' megtiszteltetéseket levél által tudatni határozták. —

Szerencsés történet. Olvasóink fog-nak emlékezni azon borzasztó szerencsétlenségre, mi május 8-k. a' Párizsból Versailles-ba vivő vasuton történt, midőn az egyik gőzerő-miv (locomotiv) kereke eltörvén, s a' másik arra hirtelen rábukván a' szekerek meggyultak, s mivel azok a' vasutakon bevett rendtartás szerint bészárva szoktak lenni, az azokban bennrekedett emberek — 121-en, — szánakozást érdemlőleg oda égtek. Most Franciaországban mulató hazánkiai, kir. hivatalos gr. Bánffy Dénezs és hitvesse, valamint ezek társaságában lévő 12 éves Filsch Károly a' tavaly Kolozsvárt is hallott remek zongoraművész és testvére Filsch József, mint nem régen a' n. szebeni újság írta, e' csapásból szerencsés történet által szabadultak-meg. Május 7-kén künn voltak mind Versailles-ban, annak nevezetességeit megnézni; s mi után a' gróf, grófné és Filsch Károly Gerandau urat Franciaország pair-jét meglátogatták, a' vas-

uton Párizsba visszatértek. A' következő napon május 8-dikán a' társaság újra a' vas-uton akart kimenni Versailles-ba a' király tiszteletére ott elintézett innepély szemlélésére: mivel azonban az előtti napon Versailles-ban a' grófnénál nem volt elegendő pénz az egész társaság számára előre helyet váltani a' gőzkocsin, dr. Herberth-et pedig a' grófi család házi-orvossát, ki a' költségek vitelével megvolt bizva akkor hirtelen meg nem találták: más nap 8-k. Párizsból szekérrel kellett mindnyájoknak Versailles-ba kimenni. Filsch Józsefnek ugyan lett volna helye a' gőzkocsin: de hogy szeretett öccsétől egy perczig se legyen külön, e' szándékával felhagyott, s maga is a' szekérre, vagy inkább annak baljára ült, mivel benn elegendő hely hogy mind elférjenek nem volt. Alig tértek-viszsa Párizsba, midőn a' rémitő és annyi ember véletlen halálát okozó szerencsétlenséget meghallak, miből ismételjük, szerencsés történet, vagy helyesebben mondva az isteni gondviselés különös kegyelme által bámulatosan menekedtek-meg. Éppen azon utolsó szekér melyben akart Filsch József helyet venni, gyúlt-meg előbb és a' benne lévőekkel porrá égett. — Filsch Károly, kinek neveltetését és a' művészetben tökéletesítését, mintavály megirtuk, (a' Mult és Jelen 1841-d. évi 64-d. számát) gr. Bánffy Dénezs ur és nemeselekű noje vállalták magokra, Párizsban a' zongorán játszásban a' híres Chopin utmutatása alatt naponként több előmenetelt teszen, miből művészi lángeszének és kitűnő szép lelki-tehetségeinek, a' legmerészebb várakozásra jögot adó kifejlődését lehet bizvást remélni. Még nyilván és a' közönség előtt egyszersem lépett-fel; de egy a' híres Recamier aszszonytól csinált hangversenyben Chateaubriand, és több nagy nevű Franciaiak előtt köztetszést nyerve játszott. —

Figyelmeztetés. Az unitáriusok közönséges zsinati gyűléséről közelebbi számunkban ígért tudósítást, bizonyos közbe-jött akadály miatt csak jövő számunkban közölhetjük.

II. Külföldi tudósítások.

Viszzszatekintések és gondolatok. A' francia követkamarának a' folyó évi ülés bészárása után mindjárt másnap jun. 12-k. eloszlására, annak következtetésül új választások rendelése, s a' kamaráknak jövő aug. 3-kára összehívása — alkalmat ad e' történet előzményjeire egy rövid viszzszatekintést tenni. — La-

jos-Filep, az 1830-diki népzendülés által emeltetett thronusra, 's királyságának ezen eredete, érthetővé teszi számos akadályokkal küzdését. Az éppen oly véletlen, mint temérdek következtetéseket fejtő nagy változás a' nép uralkodása eszméjét felbolygatá, 's az ezen elv alkalmazása, életbe léptetése következtésül választott polgár király állása valóban oly nehéz, mint fényes pályája tövissé vala: mert egy külföldben is heves és élénk indulatú népen uralkodni, mely a' töle teremtett királyi hatalomtól függést rabszolgaságnak tekinti, 's magát azért a' státus fejéhez inkább uralkodótársi mint alattvalói viszonyba képzele állani, nem a' könnyű, és csekély áron szereshető örömmel jutalmazó feladatok közé tartozik. — A' nép jogainak és szabadságának szélessebbre terjesztésével a' kormány munkássága és hatása természetesen keskenyebb körbe szorult; 's a' korlátlan, éppen azért zabolátlan sajtó, valamint a' különböző érdekű, mint törekvésű pártok mérges és engesztelhetetlen ellenségek gyanánt állanak azzal szemközt. Ily viharok, és csilapodni nem akaró dühös szélveszek közt nem ingadozni; a' felzaklatott indulatok és politikai fanatizmus kitörései daczára a' kormányt erős kézzel tartani, a' gyilkos merények közepette rettenthetetlenül állani; a' magos polczon enyi zaj, háborúság, veszély örvényébe belé nem sodortatva, királyi elhivatásának, és kötelességének teljesen megfelelni — e' nagy-szerű, nem mindennapi szerep az, mi Lajos-Filepnek jutott; mely dicsőséget töle ellenségei, és irigyei sem tagadhatunk meg. — A' mellett az alkotmány köréből soha ki nem lépett, a' törvény ösvényéről fére nem tért, 's a' mit Tacitus Nervában dicsér, hogy a' hajdan öszve nem férhető dolgokat a' fejedelmi uralkodást és szabadságot egyesíteni tudta — res olim dissociabiles principatum ac libertatem miscuit — ezt a' historia teljes joggal mondhatja Lajos Filepről is. Hogy a' szabadságot zabolátlansággá aljasulni nem engedte, a' rend fenntartását bathatóson védelmezte, a' nép jogai tiszteletben tartásával a' korona méltóságát, és királyi tekintet sérthetetlenégét is hiven megőrizte — ezt a' tulzók ugyan érdemül neki nem tulajdonítják, de annál nagyobb tisztelettel hódolnak neki mind azok, kik tudják, hogy nem fejtelenség, rendbomlás és zavar a' polgári társaság célja, 's külfömséget tudnak tenni a' szabadsággal élés és visszaélés között — Igen természetes, hogy az egymással szembeálló, élet és halálra viaskodó pártok közötti mérges

surlódás a' francia kormány gondjait és nehéz állását sok részben neveli, 's a' kamarák gyakori elosztatásának, 's a' még sűrűbb miniszteri változásoknak főbb okát bizonyosan e' körülállásban kell keresni. Az 1837-ben április 15-ken. gróf Molé elnöksége alatt a' doctrinaire nevezet alatt ismeretes párt kirekesztésével formálódott miniszterium, mely a' király kitűnő hajlandóságát bírta, nem a' legkedvezőbb benyomást okozta az országban, 's bár a' mondott esztendő octobere elején a' követkamarát elosztatván új választást parancsolt, és parthivei számát nevelte, tartós állandóságot magának nem eszközölhetett. Az 1838-diki ülés alatt is sok nehézséggel kellett küszködni, de annak julius közepén bészárása után nem sokára kezdődött egy nagy erőt fejtő szövetség formálódni a' miniszterium ellen. A' doctrinaire-ok bár külföldben nem nagy sympathiával viseltettek a' liberalisok aránt, de kormány elleni gyűlölségökben öszvetalálkozván, egymáshoz közeledtek, 's majd kezefogtak egy közös cél elérésére a' miniszterium megbuktatására. Ez volt a' híres úgy nevezett coalitizio, a' liberalisoknak tehát a' baloldalnak és balcentrumnak egyesülése a' doctrinaire-okkal, miben Thiers az első feje, és Guizot az utolsó vezére, főszerepet játszottak. Azonkívül hogy e' nem egyforma söt ellenkező elemekből alkotott szövetség a' kormány elveit és cselekvése módját átaljában kárhoztatta, leghevesebben azzal támadta meg, miszerént azt a' király akarátja val' eszközének mondá. A' mint tudva van ugyan is, Lajos-Filep maga uralkodik, nem bizza azt a' miniszterekre, mint az alkotmánytan ismeretes elve kívánja, 's mit a' francia szabadelműek is, a' képvisleti élet alapjának lenni általnak „le roi regne et ne gouverne pas“ „a' király igazgat, de nem kormányoz.“ E' szenvedélyből eredett, 's a' szakadás lelke gyarapodását bizonyító egyesülés a' miniszterium elleni éles kitörésekben mindjárt az 1839-diki ülés kezdetén mutatkozott 's majd a' thronusi beszédre teendő válasz felirat alkalmával történt vitatkozásokban teljesen kifejlődött. A' miniszterek ugyan, nagy tusakodás után nyertek, a' válaszfeliratnak tőlök pártolt szerkezete állott meg, de oly csekély többséggel, mi az ellenpártok hatalmát és erejét szembetűnőleg tanusítá. Ily körülállások közt gr. Molé és társai 1839 január. 22-k hivatalokról lemondásokat beadták, és a' király Soult tábornagyot bizá meg az új kabinét alakítására, de a' mi

létre nem jöhetett, midőn a' király eddigi politikai rendszere változtatására, 's elveinek a' liberalisok kívánata szerinti módosítására rá nem állott. — Gr. Molé tehát és a' több volt miniszterek visszahivattak, és a' király a' nép vélekedésére hivatkozva januar. 31-k eloszlátván a' kamarát, mártzius elején a' választógyűléseket összehívta, új követeket választani. De a' nép véleménye a' miniszterek 's így a' király akarata ellen nyilatkozott, a' választások a' kormány ellenségei részére ütöttek-li, 's azért gr. Molé és társai látván, hogy az új követkamara előtt meg nem állhatnak, újra és végeképpen lemondottak. *(Vége következik.)*

Napi esetek rövid kronikája.

Az angol felsőházban jun. 21-én, a' jogvédelmi adót tárgyzó törvényjavallat, harmadszori felolvastatása után elfogadtatván, a' következő napon királyi helybenhagyást nyert, 's így már most ország törvénynyévé vált. John Francis atya, boldogtalan fia megkegyelmezésért, Victoria királynéhoz folyamodott. —

Franciaország és Dánia közt egy kereskedési és hajózási szerződés kötött, melyet a' dániai király f. e. maj. 23-k. jóváhagyott. Ezen szerződés szerint, a' francia hajók, a' dániai kikötőkben csak annyi vámot fizetnek mint a' dániai hajók. Mind két szerződő ország hajói, e' tekintetben egyenlő jogokkal bírnak. Ez tulajdonképpen az 1724-k évi szerződés megújítása, melynek minden pontjai, a' mennyiben a' két ország jelen törvényhozási rendszerével megegyeznek, érvényesek. —

Az új spanyol miniszterium ellen, a' különböző pártok hírlapjai, mérgesen kikölttek, zendüléssel fenyegetik a' kormányt. Jun. 16-k. és 17-k. több tartományi követek Madridból, illető helységeikbe visszatértek, nevezetesen Cataloniába, hová a' club-ok megbízottjai is kísiettek, hogy körülményekhez képest, a' lázadás kirontására mindent előre elkészítsenek. — Palencia mellett, Fuentes de Navában, Villaviciosa lovas ezredből mintegy 20-an állítólag zsoldjuk ki nem adásáért, vagy mivel szolgálatjuk ideje kitelése után is nem bocsáttattak-el; mások szerint pedig, politikai célzatok kivételéért jun. 14-k. felzendültek, 's csak egy gyalog oszály gyors megérkezése 's tüze kerithette kézre a' zendülőket, kik legottan haditörvényszék elibe állítottak.

Barcellona jun. 19-k. még mindnagymozgásban 's aggodalomban volt. —

A' bajor király mi előtt Romából, országába visszaindult volna, Tenerani romai képviselőt, a' Szent Mihály érdem rendje vitézi keresztjével személyesen felékesítette.

Rodil tábornok, az új spanyol miniszterium elnöke, jun. 20-k az új kabinét programját a' cortes-i gyűlés elibe terjeszté; miszerint az, a' pronunciamiento, tehát a' Krisztina királynét megbuktató (1840) szeptemberi revolutzio elveit követend; a' cataloniai nyugtalanokat megzabolázza, és a' státus pénzügyében bukást jelenteni nem enged.

Az Északamerikai egyesült státusok és Nagy-Britannia közötti viszonyok, barátságos lábra fognak allani. A' határper 's több egyenetlenségek eligazítására Washington-ba küldött angol biztos lord Ashburton, alkudozásait nem sokára szerencsés sikerrel bevégezdi.

Floridában az egyesült státusok és Indusok közötti véres hadakozás még nem szűnt meg egészen: apró csatázások néha még történnek.

Nagy Britannia.

A' halálra ítélt Francis, az ítélet kimondása után még a' büntető törvényszék előtt lerogyott, 's midőn a' fogházba visszavitetett keservesen zokogva sirt. Ritkán volt a' a' halálra ítélt bűnösök közt olyan félénk gyáva mint az említett Francis. A' fogház papjának, sirva jelentette-li, hogy ő a' királynét megölni a' vagy megsérteni is nem szándékozott, 's a' csupa fojtással töltött pisztolyt csak azért sütötte-el, mivel remélte, hogy élte végéig Bedlam-ba vagy valamely más bolondok házába záratik, hol majd minden munka dolog 's gond nélkül élhet. Oxford, ki jelenleg Bedlamban, a' szép művészettel, rajzolással, flotázással tölti idejét, a' Francis merénnyét meghallván, mondta: „ha engemet felakasztottak volna, úgy most efféle nem történe.“

Pruszszia.

Az aacheni hírlap, ezen felül iras alatt: „Pártok Pruszsziában:“ egy cikket közöl, melyben a' többek közt ez mondatik: Pruszsziában nincs egy párt is, mely oly halga 's gonosz szándéku lenne, hogy a' királyi székhé megrázását forgassa elméjében. Ottan a' pártok törekvése inkább az előre haladás vagy hátramaradás, és azon kérdés körül forog; szükséges és idves-e az idő vagy korkivánatainak, az az a' közvélemény által legközségsébbben nyilvánított irányoknak, törekvéseknek

engedni, azokat czélszerűen vezetni, avagy idvesebb lenne, az időnek vagy kornak gyorsan baladó szekere útjába akadályokat gördíteni 's azt így haladásában ha csak lehetséges hátráltatni, mivel az idő maga, majd talán egészen más ellenkező irányok követését még kívánatosabbá teheti. Továbbá az is fenn-förög, hogy a' vallás mint lényeges feltétel, mennyire hason a' kormányra, vagy pedig hogy az: mint tiszta családi ügy, az igazgatás köréből egészen kimaradjon-e? — A' czikk írója, csak a' coteriákat, nem pedig a' pártokat tartja szerencsétlenségnek, és azon státust, melyben nincsenek pártok, a' kisorvadáshoz közelgető kopasz törzsökhez hasonlítja. A' pártok csak ott mivelhetnek rosszat, hol véleményüket szabadon nem mondhatják-ki, mert ott úgy szólván a' piacról kizárva, annak alája ásnak. Hol a' pártok szabadon nem nyilatkozhatnak, ottan allatomoson cselet szönek, 's az által a' legjobb vért is megrontják 's csipössé teszik. Így megtörténhet, hogy a' legrosszszabb ügy bizonyos időig feljül kerekedik. Ezen veszedelme a' nyilvánosság elenyészteti. Mehelytt mindenki saját óhaját nyilvánítani kéntelen, (kéntelen mert arra felszólíttatik —) óhajátának nevelésére vagy a' többség előtt gyűlöletes oldala legottan kitetszik, 's ez elégséges arra hogy győzedelme kivívhatatlanná tétessék. Az egymással ellenkező nézetek harcából, surlodásából fejlődik-ki az igasság, a' nélkül hogy e' miatt a' státus nyugalma nézve legkissebb aggodalom is támadhasson. A' különböző nézetek surlodása szövétneket gyújt, melynek világa a' státusnak csak a' jó utat mutatja-meg, de magát az alkotmányt nem égeti-fel. Prusziának hadi jelszava: „Előre!“ — az maradjon belső ügyeiben is. Sokáig nem hangoztatá azt senki, de azért Pruszsia még sem felejté el, jelenleg a' király újból feleleveníté, maga jelszavának választván azt. A' mennyire eddig láttuk, a' király országát ujja teremteni, uj életre ebreszténi teljes igyekezettel törekedik. Törekvése eredménnyét még nem láthatni előre, de az bizonyosan kielégítő leendő kezeskedik ezért a' király akarata és a' nép élet teljes csirája. Ilyeten körülmények közt a' pártoknak természetesen azért is élénkebben kell nyilatkozniuk, mivel képzelhetik, hogy reájok nézve a' dolog jól üthet-ki. Látjuk is, hogy a' liberálisok, (t. i. azok, kik minden átmenetel nélkül mindjárt a' dolog végét kívánják, — a' többiek kik csak biztos és korszerű előrehala-

dást ohajtnak, nem tartoznak párthoz hanem a' nemzet nagy többségét teszik) — a' conservatívok, pietisták gyorsabban forgolódnak. A' liberálisok száma nem nagy, mivel Pruszsziában nagyobb a' miveltség, mint sem lehetetlenséget sokan kívánjanak, 's az úgy nevezett liberálisok hangját elnyomja azoknak tömege, kik nem ugranak előre, hanem csak lépnek, 's helytt-állani éppen nem akarnak, mivel tudják, hogy a' helyttállás szint olyan rossz mint a' hátrálás, 's minden status mely haladásában megáll, az időtől elmaradva, gyengélkedés állapotjára jutand. Annál nagyobb lármát ütnek a' conservatívok, kik tehetetlen törekvéssel szeretnék az időt haladásában visszanyomni 's a' világgal elhitetni, hogy ha a' régi szokásokat 's törvényeket ismét helyre-állíthatnák, azzal a' régi jó idők is visszatérnének. Ezen emberek nem conservatívok, hanem reactionáriusok, revolutzionáriusok, noha a' revolutzio szó bennök szent irtózást, borzadást okoz. Igaz képeket az úgy nevezett pietismus színe alá rejtik, 's azzal kezé fogva, az emberi törekvéseket valami menyei színázzal igyekeznek bévonni, mert a' pietismus úgy áll a' jámborsághoz, mint a' színáz a' színhez. A' festő oda ken legtöbb színázatot, hol a' színezet legrosszszabb: — valóság helyett, — vakítás, ámitás. — Valodi conservatismus, a' megfontolás, mely magát a' folyam által nem engedi elragadtatni. Ezen conservatismus pedig az egész nemzetben van. (t. i. Pruszsziában) Azért lehet ('s legyen is) liberális conservatismus vagy conservatív liberalismus, mely az idővel mindég előre halad, a' nélkül hogy a' régít fére lökje, mielőtt a' helyébe állítandó köméig nincs készen kifaragva. Ennek ellenkezője az ultra-liberalismus, mely mindég mozog, mindég tur, áskál de nem vét magot, 's ha néha vetnitál is, nem arat. Azután következik az ultra-torysmus, mely nem ismer nemzetet nem közpolgárságot hanem csak kiváltságosokat és jogtalanokat; ez a' státust darabokra akarja hasítani, hogy az egyiket, a' másikat által mesterkélte egyensúlyban tartsa; ez t. i. az ultra torysmus a' status erejét mint valamely csomo vesszőt, szétépi, 's az egyes vesszőket a' többtől távol ülteti földbe, 's nem gondolja-meg, hogy veszély idején nem leendő majd összekötő szere, mely az elszórt egyes tagokat ismét egy erőteljes egészszé egyesítse.

Jelentés. Hon és Külföld most nem mehetve, jövő postán kettőt küldünk.